

181
/8

NÅDENS FÅNGAR

Woodrow Wilson och Franklin Roosevelt

OM AMERIKAS mest berömda presidenter under senare tid, Wilson och Roosevelt, handlar två nyligen utkomna arbeten, båda delar av väldiga standardverk. Princetonprofessorn *Arthur S Link*, känd genom sin utomordentliga undersökning av Wilsons verksamhet före presidenturen — utkommen för elva år sedan — har nu i *Wilson, The New Freedom* (Princeton University Press, 7.50 dollar), skildrat den första delen av presidenttiden, från mars 1913 till hösten 1914. Harvardprofessorn *Arthur M Schlesinger Junior*, känd för sitt banbrytande arbete om Andrew Jackson, har utgivit första delen av sitt sedan många år förberedda verk om "The Age of Roosevelt". Titeln är *The Crisis of The Old Order* (Heinemann, 42 shilling) och ger dels en översikt av amerikansk historia 1919—1933, dels en framställning av Roosevelts bana före presidenturen.

Det är här fråga om böcker av stort värde. Grundlig forskning på alla områden: politisk och allmän litteratur, press, utgivna memoarer och brevsamlingar. Kraft och klarhet i analys och stil: Link är mera konventionell och stram, Schlesinger mera dramatisk och subjektiv. Ett engagemang i uppgiften, mänsklig gri-

Woodrow Wilson.

penhet och vetenskaplig iver, som särskilt i Schlesingers bok kommer sidorna att glöda. I vårt land finns det inga, i Västeuropa möjligen några få biografier över politiker från senare tid som förtjänar att nämnas till jämförelse.

Detta är inte en triumfens dag; det är en invigningsdag, förklarade Wilson i slutet av sitt installationstal den 4 mars 1913. "Detta är en dag av nationell helgelse", var Roosevelts första ord i installationstalet tjuu år

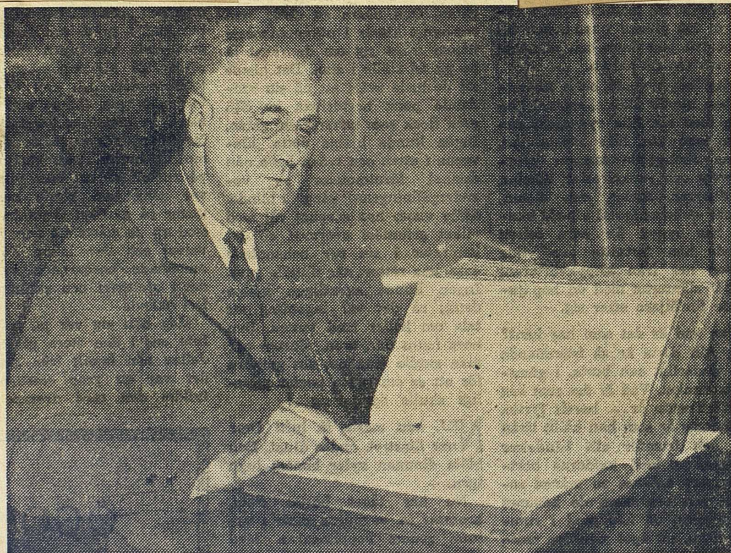

President Wilson talar på Flaggans dag i Washington 1913. Längst till vänster står utrikesministern, William J Bryan, i mitten presidenten och längst till höger biträdande sjöministern i Wilsons regering, Franklin Roosevelt.

senare. Det är ingen tillfällighet att de använde samma uttrycksätt (även om Roosevelt kanske sade "consecration" för att inte plagiera Wilsons "dedication"). De var båda människor med en kallelse — människor som hade anlag för denna föreställning och för vilken den småningom blivit förtrogen och självfallen. De var representanter för folket och för folkets outtalade och omedvetna behov och önsknings. De representerade rättfärdigheten i världen, mot kapitalister och mot socialistiska uppbyggare, mot nationalistiska och kommunistiska diktatorer, mot det onda, var det än fanns och vem som än tjänstgjorde som dess mask. De hade alltid rätt, uppenbart rätt, och deras motståndare var snarare skurkar än vilseledda. De var i förbund med en högre makt, och deras kampanjer och krig var korståg i dess tjänst. Därför kan man säga att de i eminent grad hörde till den grupp av politiker, av handlande människor som

en känsla av intim förbindelse med högre makter". Roosevelt "gjorde sitt bästa inför Guds ansikte", skriver Schlesinger. Men ingenting tyder på att de tänkte på religiösa frågor, att de oroade sig över trons svårigheter och paradoxer, att de tvekade mellan uppgivelsens och maktens väg, att Gud var mera än ett gott samvete och trygghet. Roosevelt sade en gång till hustrun Eleanor då talet fördes på religiösa frågor: "Jag tror det är likaså gott att man inte tänker för mycket på sådana där saker." Wilson var inte mera vetgirig.

Religionen förenades inte bara med moralism, utan med en viss moral. En del handlingar, mera direkt ohederlighet, mera uppenbara löftessvek, brott och sexuella förvillelser var dem sannolikt båda främmande; tron på demokrati, den enskildes frihet, en mellanstatlig rättsordning, kan möjligen också inräknas i moralen. Men det var moralismen, känslan av att företräda något

En bild från 1933 — den nyvalde presidenten Franklin Roosevelt läser i den gamla familjebibel över vilken han vid den högtidliga installationen svor presidenteden.

Joyce Cary kallat nådens fångar.

Detta kan betecknas som religion, och även i mera egentlig och enkel mening var de stora amerikanska statsmännen religiösa. Wilson var, skriver Link, "medborgare i en annan, osynlig värld, andens värld, i vilken en allsmäktig Gud styr i rättvisa och kärlek"; han delade den kalvinistiska tron att "Gud brukar människor för sina egna mål" och denna tro "gav honom en visshet om bestämmelse och

högre, att alltid ha rätt, som var det avgörande och särpräglade. För den taktik som innebar undandöljanden och opportunistiska byten av åsikter i sekundära frågor — och för män i Guds tjänst kan de flesta frågor bli sekundära — halvsanningar och mera subtila bedrägerier var varken Wilson eller Roosevelt främmande. Det onda måste slås ned, motståndaren måste slås ned, dessa så lätt hoprörda grundsatser var dock viktigare än något annat. Sätt en inkompetent och tarvlig person på posten om det är nödvändigt för att jag skall få igenom mitt lagförslag; offra ett litet land om det behövs för att NF — eller FN — skall födas; sådana tankar var naturliga för nådens fångar, rättare sagt de behövde inte ens tänka ut dem för att begå det lilla förräderi som krävdes. Därför kallades de för hycklare av folk som inte förstod hur fast de var knutna vid Guds stridsvagn.

De stora presidenterna blev ofta i elak mening kallade intellektuella. Det fordras en mycket låg irritationströskel inför det ordet för att begagna det i sådant sammanhang. Wilson var professor och därför från början mistänkt. Men nästan alla hans skrifter är komplicerande handböcker; det enda minnesvärda han skrev var, vid 29 års ålder, "Congressional Government", där han hävdade tesen att USA:s president borde inta ungefär samma ställning som Englands premiärminister. Sedan blev han föreläsare av amerikansk typ och direktör, eller, som det förkortat heter,

rektor för Princetonuniversitetet. Han blev okunnig i sitt eget ämne, för att inte tala om andra "Jag har inte läst en allvarlig bok på fjorton år", yttrade han år 1916 till en reporter, och ingenting tyder på att han missminde sig. För ekonomisk, politisk och social teori var han sedan årtionden helt främmande; filosofi hade han aldrig haft någon aning om. Som yngre läste han några av de klassiker som hör till allmänbildningen, men "han hade aldrig läst mycket ens av dessa få författare" och "han var helt okunnig om mycket i världens stora litteratur". Om konst och musik visste han ingenting. Han tänkte "intuitivt", inte logiskt, stod inte ut med ett resonemang. Han läste äventyrsböcker och förtröstade på Gud.

Med nästan samma formuleringar beskrivs Franklin Roosevelt av Schlesinger. Roosevelt tänkte "ofta lättjefullt och ytligt", hans "intellektuella processer hade alltid varit mera intuitiva än logiska"; han trodde sig älska historia, men vad han "i själva verket tyckte om var böcker om resor och äventyr". Romaner eller poesi läste Roosevelt inte, han hörde inte på musik; tavlor bedömde han efter synpunkten vilket ämne de behandlade och om de var "rena". I fråga om teorier och analyser var han än mer än Wilson beroende av sina rådgivare.

Vad var det märkliga med dessa två män, av alla erkända som två av Amerikas största statsmän? Deras handlingar, deras öde? Ja, naturligtvis är detta väsentligt. De kom som de missnöjdas, som demokraternas, ledare till makten i svåra kriser, då massorna längtade efter kraft och reformer. De utförde, med hjälp av klarare intelligenser och med kongressens stöd, mycket av vad man väntade. Sedan kom tragiken. De hade valts som fredens och samförståndets män, som internationalister framför andra, de omvaldes i den bevarade fredens tecken, trots att världen stod i brand. Sedan blev de Amerikas, nära

nog världens krigsledare i de största av alla krig; det var först under kriget som deras drömmar om väldig produktionsstegring och allmänt välstånd förverkligades. Så kom segern och uppgörelsen, de stora utopierna om en organiserad värld, och de misslyckanden och svek som krävdes för utopiernas bevarande: Versailles för Wilson, Jalta för Roosevelt. Wilson fick uppleva blamagen och bitterheten; Roosevelt dog, som Lincoln, innan segern var fläckad.

Deras intelligens, deras förmåga att snabbt fatta det praktiska och konkreta, deras abnormt goda minne, deras arbetskraft, deras iver intill förstörelsens och sprängningens gräns är också centrala i bilden. Likaså den naivitet om vilken många talar, glädjen i det vardagliga, friskheten i själva vilan, härmningen av andra, de lustiga historierna, det tröstande ordinära ("han är ju som en vanlig människa").

Men nåden är det avgörande. Man kan finna denna egocentriska idealism, denna kraft att spinna kokonger av guldtråd kring alla ambitioner, alla mål, löjlig, pinsam eller ohygglig. Den bottnade dock i en passion, en våldsam längtan till godhet och fulländning, även om, som Schlesinger skriver om Roosevelt, det kanske fanns tomhet och kyla därbakom. Den gav många nationer i världen impulser och förhoppningar som hör till det som behärskar vår tid. Av fastare och bättre virke är inte profeterna.

HERBERT TINGSTEN